

§ 14. Živnostenské zřízení.

I. Vzájemné styky jednotlivců z výdělkověhospodářské jejich činnosti vzházející, nemohly zůstatí bez úpravy předpisy právními. Právní pravidla, většíně oborů průmyslové a s ní právnícky obyčejně sloučené obchodní činnosti společná byla v posledních stoletích shrnována ve zvláštní zákonníky, t. zv. řády živnostenské, kdežto ostatní odvětví výdělkové činnosti — hospodářství polní a lesní, hornictví, dopravnictví, úvěrnictví, pojišťovatelství, volná povolání — upravována jinými předpisy, tu volnějšimi, tu opět tužšími. Živnostmi ve smyslu právníckém jsou pak všechny podniky a veškerá samostatně provozovaná zaměstnání živnostenskému řádu podléhající. V tomto smyslu je pojem živností věci práva pozitivního a tedy rozdílný dle dob a národů. V politice průmyslové jednáme ovšem jen o živnostenském zákonodárství a správě, pokud se vztahují k výrobě průmyslové, nikoli k živnostem tržebním, dopravním, prostředkovatelským a pod.

II. Soubor právních norem, jimiž jest upraveno nastupování a provozování samostatných živností (ve smyslu právníckém), zoveme zřízením živnostenským.

Rozeznáváme tři zásadní směry, dle kterých byly průběhem dějinného vývoje upraveny poměry živnostenské výroby:

1. soustava cechovní, při které podmínkou nastoupení a provozování samostatné živnosti byla členská příslušnost k veřejnoprávní samosprávné korporaci zájmové, která sama o přijetí uchazeče rozhodovala a tedy vlastně živnostenská oprávnění propůjčovala, a vůbec poměry své živnosti s valnou měrou autonomie upravovala;

2. soustava koncesní, při které úprava věcí živnostenských a zejm. připuštění k samostatnému provozování živnosti je zůstaveno úřadu správnímu;

3. soustava živnostenské svobody, při které nastoupení a provozování živnosti je zpravidla volno každému svéprávnímu občanu.

§ 15. Soustava cechovní.

I. První organizací, se kterou se v živnostech již od 11. až 13. století setkáváme, jsou cechy (Zünfte, fr. corps des arts et des métiers, angl. craft a později company, it. corpi d'arte e di me-

stieri). Jak vznikly středověké cechy, je dosud sporno. Dříve vznik jejich navazován na starořímská *collegia opificum*, Diokleciánem reformovaná a prý nejen v Itálii, nýbrž i v koloniích římských se zachovávali, nebo na vrchnostenských svazky, v jaké byli organisováni nevolní řemeslníci na velikých dvorech vrchností duchovních a světských, jsouce v nich vrchnostenskými úředníky spravováni, ve sporech rozsuzováni a při přestupech trestáni. Někteří odvozují cechy z obranných organisací vzrůstajícího se řemeslnictva proti starousedlým patriciům městským, přistěhované řemeslníky, zhusta původem nevolníky, při správě městské utlačovavším.

Podnět ke vzniku cechů byl asi dle místních poměrů rozdílný; všude ostatně působily: mocný ve středověku asociální pud obyvatelstva, potřeba materiálního práva živnostenského, slabost moci veřejné a zejm. státní i touha řemeslníků upravití ve svůj prospěch podmínky nastupování živností a zejm. nepřipouštění k nim nečlenů svých organisací. Pro naše země byla základem nenáhle vznikající organisace cechovní t. zv. bratrstva k účelům kostelním a humanitním — často za podpory církve — u nás již od sklonku 13. stol. zakládána, řemeslníkům od městských správ nejdříve a nejnáze povolovaná a zprvu živly různorodé, i neřemeslnické, zahrnovavší, v kterých pak řemeslníci téhož oboru tvořili užší jednoty, o svých zájmech stavovských (monopolu výroby a tržního odbytu, nuceném přístupu k bratrstvu, výhodách pro syny a vdovy) se radící a usnášející (Zikm. Winter).

Po počátečním odporu a zákazech panovníků i městských správ domohly se na konec řemeslnické spolky nejen trpění a uznání, nýbrž i jisté vnitřní samosprávy společných živnostenských záležitostí svých příslušníků a posléz i leckterých oprávnění úředních, zejm. soudní a policejní právomoci ve věcech řemesla a živnosti.

Do konce 14. stol. (u nás do počátku 15. stol.) je cechovní organisace řemesel v západní a střední Evropě celkem provedena, nejsilněji a s největším okruhem působnosti a moci tam, kde naproti vyspělému a zbohatlému řemeslnictvu městskému byla ústřední státní moc v úpadku a malomocna, jako v Německu, Holandsku, Itálii, slaběji v Anglii a Francii pro silnou ústřední moc státní, ve Skandinávii a v zemích východoslovanských pro menší vyspělost řemesel.

Nejranněji domáhala se cechovní organisace ona řemesla, která se nejdříve odtrhla od domácího výroby a která vynikala poměr-

nou složitostí výrobního procesu i dělbou práce (kalcovství, soukenictví). Usnadňována byla cechovní organizace i tím, že se řemeslníci téhož odvětví usazovali se zálibou v určitých městech i v určitých ulicích.

II. Cechy živnostenské takto vzniklé byly místní, veřejnoprávně organizovaná sdružení živnostníků, která byla povolána společných zájmů svých hájiti a oprávněna pod autoritou a vrchním dozorem městské správy poměry své živnosti samostatně upravovali, zejména i živnostenskou policii a soudnictví vykonávali. Cechy pokládány za výkonné orgány městské správy k harmonickému utváření zájmů výrobců a spotřebitelů, za úřady (odtud v Německu »Aemter«), které měly býti spravovány na obecný prospěch co nejpoctivěji a nejsvědomitěji. Proto zahrnovala v sobě působnost cechů jak péči o prospěchy cechovních příslušníků, samostatných (mistrů) i nesamostatných (tovaryšů a učedníků), tak i péči o prospěchy spotřebitelů. Tato péče o obecné dobro, o prospěch a pověst města i o čest řemesla, jsoucí ostatně v podstatě jen dobře pochopeným zájmem výrobců samých, pokud právě péče a dozor nad řádným ukojováním potřeb odběratelstva jest i na konečný a trvalý prospěch producentů, bývala na vrcholu vývoje cechovního druhdy dokonce stavěna do popředí.

A) P é č e o z á j m y s p o t ř e b i t e l ů jevila se ve snaze o dobrotu suroviny i výrobku a o jednotné slušné ceny prací a výrobků řemeslnických.

1. P é č e o d o b r o u j a k o s t v ý r o b k ů. Předpokladem dobré jakosti výrobků jest především technická zdaatnost producentů, a v tom směru celé cechovní zřízení se svými předpisy o nuceném postupu výchovném skrze několikileté učednictví a později léž tovaryšství směřovalo k důkladnému odbornému výcviku budoucích řemeslníků.

Technická výchova počínala učednictvím. Učednictví ostatně plyne z povahy řemesla: »učení zjednává jaksi pojítko mezi jednotlivými generacemi, zajišťuje řemeslu historickou kontinuitu«, shledáváme se s ním, kdekoliv existuje řemeslo jakožto forma průmyslové výroby (Sombart).

Zato existence tovaryše (staroč. p a c h o l e k, lat. f a m u l u s, s e r v i t o r) nezakládá se ani nutně v podstatě řemesla, ani jí nelze historicky vždy a všude prokázati. V počátcích řemeslnické organizace, zdá se, byla pravidlem možnost okamžitého vzestupu vyučence k mistrovství. Teprve později se vždy všeobecněji k dosažení

mistrovství vyhledávalo, aby uchazeč nejprve jistý čas po vyučení dělal jako tovaryš. Kdekoli však tovaryš se vyskytuje, jest původně mistrovým druhem, společníkem, nastávajícím mistrem. Počet pomocníků mistrových byl za květu řemesla u srovnání s dnešními poměry nápadně nízký, a kde musilo tovaryšů býti více (u kameníků a vůbec stavebních živností), pokládán mistr jen za prvního mezi sobě rovnými (Sombart).

Nenašel-li tovaryš práci v místě, býval nezbytným v a n d r. Záhy však shledán v něm i vydatný prostředek k zvyšování technické a umělecké úrovně řemesla a výměně ideí a zručností, k němuž zvlášť vyhledávána města průmyslem vynikající. I nařizován tudíž u nás i v Německu od 14. století vandr na dobu 3—5 let jakožto doplněk učení mistrovského.

Další zárukou dobré kvality výrobků byly předpisy o j a k o s t i s u r o v i n, o užívání nástrojů a nářadí i určitých postupů a způsobů výrobních i konečně o rozměrech a jakosti výrobku, o prohlídkách dílen a výrobků a pověřování jakosti, zejména byl-li výrobek určen k vývozu z města nebo země (sukna), cechem nebo i městskou správou.

Na prospěch konsumentů byla dále

2. péče o jednotnou a slušnou cenu výkonů a výrobků řemeslnických, jevíci se druhdy v přímém určování sazeb (tax), jehož nutnost ukazuje se všade tam, kde vyloučena jest konkurence a není tudíž »přirozeného« tvoření cen. Kde cechy při stanovování sazeb porušovaly zájem konsumentů, úřady městské určovaly samy taxy pro jednotlivé živnosti, zejm. pro zboží denní potřeby (řezníkům, pekařům, sládkům). Zakazováno dále k témuž cíli smlouvatí se tajně o ceny, zřizování veřejné prodejny na tržišti, u kostelů, bran nebo v určitých ulicích, a připuštěna i soutěž řemeslnických výrobků přespolních na pravidelných svobodných trzích výročních (jediném to místě, kde rozličné tržní obvody městské vespolek v sebe zasahovaly).

B) Vedle této péče o prospěchy spotřebitelstva, která bývala prováděna zprvu městem, později z rozkazu a pod druhdy velmi intensivním dozorem městské správy cechovními řády a orgány, snažení cechů postupně vždy větší měrou obracelo se k přestěnění zájmů příslušníků cechovních. Cílem tohoto snažení bylo, aby řemeslo poskytlo všem svým příslušníkům bezpečenou a slušnou výživu. jejíž podmínkami bylo jednak zabezpečení

v ý h r a d n ě h o o d b y t u p r o p ř í s l u š n í k y c e c h u j a k o ŷ t o c e l e k, j e d n a k v y l o u ě n í n i ě v ě v z á j e m n ě k o n k u r e n c e m e z í m i s t r y t ě h o ŷ ř e m e s l a.

1. Statuty svými domáhali se a u nás již v době lucemburské dosahovali cechové práva, aby teprve a jedině přijetím do cechu za mistra nabývalo se oprávnění k samostatnému provozování řemesla, na které se cech vztahoval, aby tedy nesměl řemesla provozovati nikdo, komu cech přijetím za člena svého nepropůjčil oprávnění živnostenské. Cech sám, nebo druhdy obec, stanovily pak podmínky přijetí do cechu a tím i samostatného provozování řemesla.

Obecně požadovalo se, aby uchazeč dobyl si v obci práva městanského, aby prokázal zachovalost a druhdy i »srovnalost« ve věcech duchovních (příslušnost k náboženskému vyznání většiny mistrů cechovních); od 14. století zobecňoval i požadavek vyučení a zkoušky mistrovské, rovněž i zaplacení určitého »příjemného«.

Mnohým městům uděleno právo mílové, aby totiž v okrsku jedné míle po každé straně ode zdí městských (v Německu někdy 2—8 mil) nesměli určití řemeslníci po živnostensku řemeslo provozovati (zpravidla žádni, vyjímaje vesnického kováře, jehož rolník neustále potřebuje) pod trestem zničení dílen a zabavení zboží, z čehož vznikaly zájmové rozpory i časté již od 14. stol. boje mezi městy a venkovem (šlechtou). Rozlišování mezi městy a venkovem co do průmyslové výroby bylo odstraněno namnoze teprve ve stol. 19.

2. Cechovní řemeslníci byli dále chráněni v odbytu svém také naproti příslušníkům jiných cechů řemeslnických: nesmírná specialisace a drobení se řemesel, které zejm. ve větších městech již od 14. stol. silně zúžovalo počet předmětů, jež jednotlivé řemeslo smělo zhotovovati, i vzájemná snaha vytknouti co nejdříve obor vlastní produkce naproti řemeslům konkurujícím (krejčí naproti vetešníkům, pekařů proti koláčníkům a pod.), přes vzájemné úmluvy o zachovávání hranic oprávněnosti, vedly mezi řemesly sobě přibuznými záhy krůzníci a ke dlouhým i nákladným sporům mezi cechy.

3. Konečně ani uvnitř jednoho každého cechu nemělo býti ničivé konkurence, jaká ostatně nesrovnávala se ani s náboženským cítěním doby ani s tehdejšími všeobecnými poměry hospodářskými — každému mistru mělo se dostatí pokud možno stejného zaměstnání a výdělku i alespoň napolo slušné existence, hleděno zachovati

»rovnost v řemesle«, t. j. zamezení rozšiřování jednotlivých podniků nad meze drobné výroby na úkor ostatních mistrů cechovních řadou opatření v jádře protikapitalistických.

Tak především určován jeduotlivým živnostníkům velmi zevrubně rozsah výroby a odbytu, počet tovaryšů a učedníků i doba pracovní a klid nedělní a sváteční, předpisování společný nákup suroviny, zařizování společné valesy, barvírny a tržnice, zabraňováno všeliké nekalé soutěži, i přechozí tovaryši příkazování mistrům po řadě, aby i kvalita produkce byla pokud možno stejná.

4. Z cechovní pokladny poskytovány mistrům i bezúročné zápujčky a podpory ve stáří, invaliditě nebo i v nemoci, pečováno i o vdovy a sirotky.

C) Cechovní řády upravovaly dále pro své příslušníky jednotně a zevrubně i pomocnictví a učednictví, pracovní dobu i lhůty výpovědní a výšku mzdy peněžní i naturální, cechy zařizovaly pracovní poptavárny i hospody a podpory pro cestující tovaryše. Učeň i tovaryš vřazováni jako dočasní členové v mistrův hospodářský organism domácnostní, učeň byl mistrem nejen vyučován, nýbrž i vychováván, tovaryš byl jeho spolupracovníkem (odtud i název »tovaryš«), mistr odpovídal cechu za morální jejich chování.

V nařízeních cechovních obráží se i mocné náboženské přesvědčení tehdejších dob (patron cechovní, společné bohoslužby a vlastní oltáře a kaple i nábožné fundace všeho druhu, korporativní účast i pevný pořad cechů při církevních slavnostech a průvodech).

E) Cechy dbávaly silně na čest stavovskou a své členy k stavovské morálce přímo vychovávaly a nutily, trestající koupí podezřelých věcí, hru v kostky, veřejné hádky, všelikou nečest a provinění; hájení stavovské cti bývalo ostatně i zámiinkou zbaviti se nepohodlného konkurenta.

F) Cechové rozhodovali v rozepřích mezi příslušníky cechu samými i mezi nimi a konsumenty (pro špatnou jakost nebo vysokou cenu zboží) i konečně v menších věcech trestních (zejména protistatutárních), dohlíželi skrze svoje starší na mistry, tovaryše i učedníky a vdovy řemeslnické, kontrolovali technickou stránku výrobků v městě vyrobených i odjinud na trh městský příšlých.

G) Řád každého řemesla ustanovoval se artikuly stvrzovanými zpravidla od konšelů a někde privilegii královskými. Správu

cechovních záležitostí vedli pod vrchním dozorem městské rady 2 až 4 c e c h m i s t ř i (mistři starší či přísežní) dříve od konšelů do-
sazovaní, později od mistrů volení. Cechmistři zastupovali cech na
venek i proti spolučlenům, opatrovali cechovní pečeť a pokladnu
(do níž plynuly peněžité pokuty i přístupné od nových mistrů a po-
platky za známkování zboží, z dílen a krámců, někde i každoroční
příspěvek od každého mistra), vykonávali cechovní jurisdikci a po-
licií živnostenskou, svolávali »s vůlí a vědomím panským« (t. j. po
oznámení konšelům) shromáždění cechovní.

V a l n á h r o m a d a cechovní, do níž každý mistr dostaviti se
byl povinen, tvořila a kodifikovala právo cechovní; vykonávala
soudnictví cechovní, kde cechmistři nemohli nebo nechtěli rozsou-
diti sami. přijímala nové členy i ohlášky nových učňů a tovaryšů,
volila cechmistry a služebníky cechovní. Řád valné hromady, jako
vůbec dobrý mrav a společenská slušnost byly předmětem artikulů
cechovních stejně jako záležitosti ryze živnostenské.

Cechy bývaly buď p r o s t é (pro jediné řemeslo) nebo s l o-
ž e n é (spolucechy) pro několik řemesel, neb konečně cechy »všech
řemesel« (rejcechy, Reihenzünfte). Od 15. století vznikaly u nás —
a stejně i v Německu — c e c h y z e m s k é, buď tak, že některé
pražské cechy vystupovaly jakožto »vrchní« nad cechy stejného ře-
mesla měst venkovských, nebo že u řemesel na venkově vzácnějších,
a tedy cechu nemajících, připojovali se venkovští mistři k cechu své-
ho řemesla v Praze (malíři, zlatníci, mečíři, zedníci a kameníci).

H) V mnoha městech dosáhli cechové jakožto takoví spolupu-
sobení při v l á d ě m ě s t s k é, a i tam, kde cechovní starší nebyli
členy městských zastupitelstev, byla příslušnost k cechu prostředkem
zabezpečujícím účast ve správě městských záležitostí. Ve hromadách
cechovních pojednávalo se o záležitostech veřejných tak jako o vlast-
ních řemeslnických, i daně a jiné dávky vybíraly se druhdy po ce-
ších, ve vojště městském tvořily cechy zvláštní oddělení, mezi něž
byla rozdělena městská služba vojenská a strážní u věží a bran i ha-
šení požárů a která, od cechovních představených byvše svolávána
a vedena, pod svými prapory bojovala.

III. Celkem cechy až do počátku 16. století vyplňovaly dobře
své místo v městském hospodářství uzavřeném, plnily své úkoly,
hospodářský, sociální i mravní, vyhovovaly spotřebitelům i vý-
roběm.

Jiná jest však otázka, zdali cechovní zřízení mělo vskutku jen dobré účinky a stránky, zdali jednak skutečně bylo dosaženo oné žádané rovnosti výdělkové a existenční nebo zdali aspoň každý jednotlivec zůstal cechem ochráněn před nouzí a chudobou, jednak zdali leckterý pozoruhodný talent nebyl ve svém rozvoji zadržěn dlouhou dobou přípravnou, kdežto s druhé strany cechovními privileji udržovány při životě četné existence, které by při volné soutěži pro nezpůsobilost byly zanikly. Obecně se teď od výkladů Sombartových poznává, že »zlaté dno« středověkých řemesel bylo do nedávna přeceňováno. Vždy byla totiž řemesla, která jako celek co do zámožnosti nad jinými vynikala (na př. řezníci, kožešníci, zlatníci a naproti nim chudší odjakživa krejčí, obuvníci, tkalci), a zase i uvnitř jednotlivých řemesel shledáváme znamenité rozdíly majetkové mezi členy. Jednak byla totiž při úzkém obvodu místním a převeliké specialisaci řemesel zúžena možnost výdělku a živly méně zdatné odsouzeny k živoření, s druhé strany bývali řemeslníci měšťší zhusta majiteli domů a tím i práva várečného a mívali tedy vedle řemesla vedlejší výdělek nebo aspoň úsporu z vlastních rolí, chmelnic, vinic, dobytka a pod.

Arci nalézal jednotlivec v organisaci stavovské oporu i podporu, jaké v pozdějších dobách liberalismu neměl a o jakou se nyní teprv usiluje svépomocí a zakročením státním.

Konečně byly v středověké průmyslové výrobě živly řemeslnické i mimo cechy — osoby vyloučené z přijetí do cechu, ženatí tovaryši a pod. — které pracovaly bez cechovního povolení, polajmu, vydány jsouce jako fušeři všanc krutému pronásledování cechů, a kterým se při privilegovaném postavení cechovních mistrů dařilo tím hůře.

I u mistrů cechovních a cechů pak již počátkem 16. století pronikají naproti světlým stránky stinné.

IV. Postupem doby při zachování starých forem prováděly se řády cechovní vždy jednostranněji a úzkoprseji na bezohledné vykořisťování lokálního monopolu, cechovním zřízením pro jednotlivé obory utvořeného.

a) Přístup k cechu a tedy dosažení mistrovského práva co nejvíce stěžováno vylučováním celých kategorií obyvatelstva, dlouhou dobou učení, tovaryšství a vandru, nákladnými a nepotřebnými kusy mistrovskými i vysokým »příjemným«, při čemž pro syny a zetě mistrů platily nejrozmanitější výhody. Leckteré cechy prohlášeny

dokonce uzavřenými, t. j. počet mistrů byl statutárně obmezen, a vždy přfkřeji vystupovalo se proti neoprávněným výrobcům i proti všem, zejm. dovednějším novým uchazečům;

b) zhoršené postavení tovaryšů, kterým nyní odňala naděje v samostatné postavení mistrovské a kteří utlačováni ve všech podmínkách poměru pracovního, vyvolávalo zvláštní tovaryšská bratrstva, prostřednictvím vandrujících tovaryšů i zvláštních posílů ve vzájemné (i mezinárodní) styky vcházející, veliké stávký a bouřetovaryšské, bojkoty celých cechů a měst a polajmou mistry pronásledovanou práci ženatých tovaryšů-fušerů povsích i v městech.

Tyto vnitřní nešvary zničily technickou, hospodářskou i morální sílu cechů snad ještě dříve, než se dostavil onen náraz zvenčí, který podryl vnější podmínky úspěšné jejich činnosti.

Od počátku nového věku hospodářský vývoj vkročuje totiž v nové stadium. Na místo uzavřeného hospodářství městského vstupuje vždy intenzivněji hospodářství národní. Vznikají veliké státy teritoriální — Španělsko, Francie, Anglie, Rakousko, později Prusko — jejichž absolutní panovníci usilují o to, aby území jejich, jako vojensky a politicky, byla ujednocena i hospodářsky. Celý stát má jednak býti jednotným hospodářským obvodem, uvnitř kterého by se průmysl a obchod za stejných všude podmínek právních a pokud možno nerušeně rozvíjeti mohl, jednak má býti i hospodářsky samostatným, soběstačným celkem, který by svoje potřeby — tak, jako dříve uzavřené hospodářství městské — uhrazoval pokud možná vlastní národní výrobou.

Za podklad politické i vojenské síly národa prohlašováno co možná husté zalidnění, hospodářský blahobyť pokládán za úměrný s množstvím drahokovu v zemi obíhajícího, jehož zásoba měla tedy býti všemožně rozmnožována. Za nejlepší prostředek k rozmnožení peněz ve státě prohlašován zahraniční obchod s »příznivou bilancí tržební«, při které by totiž hodnota zboží vyvezeného převyšovala hodnotu zboží do státu dovezeného, a za nejlepší prostředek k rozvoji exportu i k rozmnožení populace opět povznesení velkého, vývozu schopného průmyslu, protože při vývozu tovarů platí cizina tuzemsku nejenom hodnotu suroviny, nýbrž i práci na zušlechťení suroviny vynaloženou, poskytující tak obyvatelstvu zaměstnání a výdělek a podněcující tím opět zvýšení lidnatosti, kdežto plodiny půdy nedopouštěly ani trvalého, značného rozmnožení, zvláště při málo vy-

spělé technice tehdejší a zřízení poddanském, aniž orba dopouštěla vydatnějšího stoupaní populace.

Pro řemeslo na místní odbyl pracující nebylo v této soustavě místa. Řemeslo jakožto historická forma drobné výroby průmyslové, a cechy, jakožto organizace pro místní úpravu průmyslové výroby a spotřeby, mohly udržeti své vládnoucí postavení v hospodářské organizaci lidstva potud, pokud právě trvala vzájemná uzavřenost hospodářství městských. Jakmile zdokonalování dopravnictví a vývoj obchodu i odklizení právních překážek vzájemného styku hospodářského po celém státě záměrnou politikou novodobého centralisovaného státu bořilo vzájemnou uzavřenost měst a krajů, stávaly se bezúčinnými monopoly řemeslnické. Bylo-li cechu lze obmeziti počet mistrů na »místní potřebu« nebo jej dokonce uzavřeli, nemohl nyní zabrániti spotřebitelům, aby neodebírali své potřeby lépe nebo laciněji odjinud. Vznikala soutěž větších měst proti malým, čím citelnější, čím více se cechy menších měst uzavíraly vkusu a pokroku, tvořila se nová výrobní odvětví a nové techniky, celý stát stával se nyní jediným odbytištěm, které — nehledíc ani k usilovné péči o export tovarů — poskytovalo místo průmyslové velkovýrobě, i finance státní vyhledávaly silnějších subjektů daňových — zkrátka celý hospodářský a politický rámeček, v němž cechy vznikly a původně s prospěchem působily, nyní mizel a s ním hynuly a mizely i dobré stránky a úkoly i existenční oprávněnost a blahobyť cechů.

§ 16. Soustava koncesní a rušení cechovní samosprávy v cizině.

I. Pro tyto příčiny došlo všude ke státnímu zakročování proti cechům, jichž odstranění bylo — ovšem ojediněle — požadováno již ve středověku a jež zobecnělé nešvary činily nepopulárními u všeho obyvatelstva. Státní moc, zatím zmohutnělá, ideami hospodářského merkantilismu a politického absolutismu proniknutá, dvojným směrem zasahovala ve vývoj práva živnostenského: jednak o b m e z o v a l a s a m o s p r á v u c e c h o v n í, nahrazujíc cechovní právo živnostenské normami státními, jednak d o p o u š t ě l a v z n i k á n í p r ů m y s l o v ý c h p o d n i k ů i mimo všechno zřízení a s v a z e k c e c h o v n í.

Obecně vytvořoval se názor, že všeliká cechovní práva jsou odvozena od moci státní, která je může opět měniti nebo zrušiti, a tohoto práva se užívalo vždy vydatněji: cechovní soudnictví odstraňo-